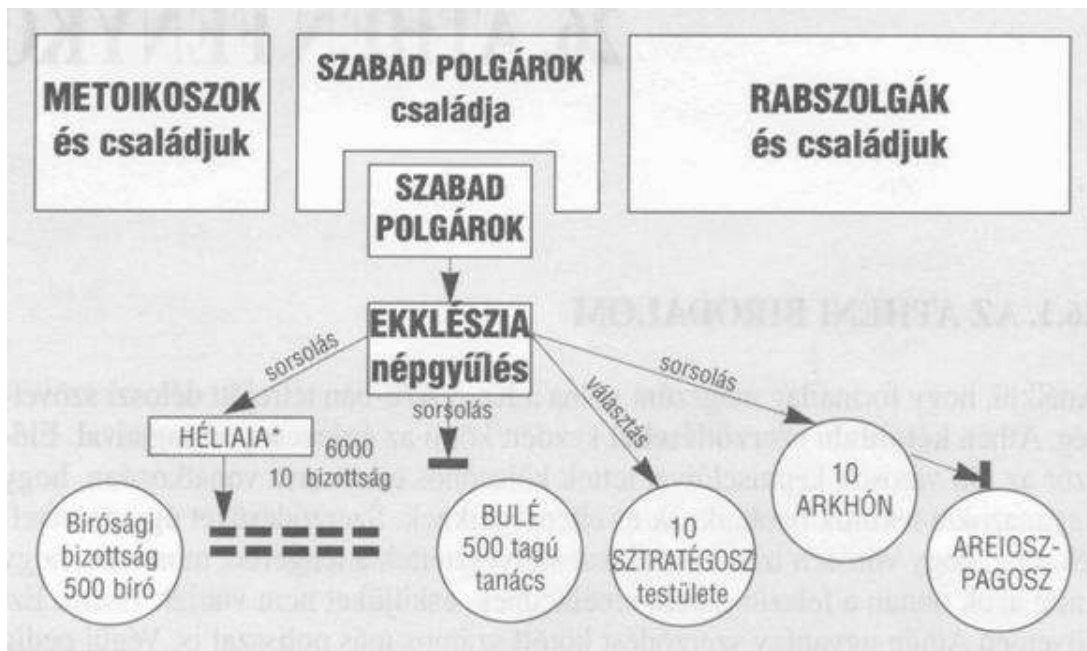

A MODERN DEMOKRÁCIÁK MŰKÖDÉSE

1. A modern demokrácia fogalma

- **ókor:** démosz + krátosz = **néphatalom**
- **modern jelentés:** demokrácia = **államtípus**

2. A modern demokrácia kritériumai

- **jogállamiság:** az állam is alávetett a jognak ⇒ **alkotmány:** valamely állam alaptörvényeinek összessége (Nagy-Britanniában íratlan alkotmány)
- **jogegyenlőség:** minden ember jogilag teljesen egyenlő
- **népszuverenitás:** a végső hatalom a nép kezében van
- **hatalmi ágak szétválasztása:** a bírói, végrehajtói és döntéshozói hatalom elkülönítése (Montesquieu alapelve szerint)
- **kisebbségi jogok védelme**

2. A modern demokráciák gyökerei

- **ókori Athén:** Kr.e.508-Kr.e.322
- a modern demokrácia kialakulása előzményei voltak az **angol alkotmányos monarchia** (1689 óta), a **felvilágosodás** hatása (XVIII. század), az **Amerikai Egyesült Államok születése** (1776), és a **nagy francia forradalom** (1789)

3. A mai demokráciák

a) Közvetlen demokrácia

- **ugyanazok a döntéshozók, mint akikre a döntések vonatkoznak**
- modern formája: **népszavazás** = referendum

b) Közvetett demokrácia

- a polgárok elsősorban **választások útján** fejezik ki akaratukat
- választás célja: a **hatalom átruházása egyes pártokra**
  - **párt**: olyan politikai szervezet, amelynek célja a politikai hatalomból való részesedés, így ellátja a polgárok érdekképviselőt
  - általában **több párt verseng a hatalomért**
  - de pl. Nagy-Britanniára a **kétpártrendszer** jellemző: a hatalomért a konzervatív párt (toryk) és a munkáspárt (Labour) verseng, a többi párt szerepe jelentéktelen, ilyen az USA is és Magyarország is ebbe az irányba fejlődik 2002 óta

4. Demokratikus intézmények

a) Parlament

Feladata

- **törvényalkotás**
- a **végrehajtó szerv (kormány) ellenőrzése** (beszámoltatás, kérdés, vizsgálóbizottság)
- a **nyilvánosság biztosítása**

Belső szerkezete:

- élén a **házelnök**
- **nem az egyéni képviselők, hanem a pártfrakciók csatározásai jellemzik**
- **bizottságok: állandó és ad hoc, nem a plenáris ülésen** (plénum= a ház egésze), **hanem bizottságokban folyik a törvényalkotás**

Felépítése:

- **egy- és kétkamarás** parlamentek (a brit parlament pl. kétkamarás, mert a Lordok ill. a Közösségek Háza tagolódik, a magyar viszont egykamarás)
- **szimmetrikus** (azonos létszámú, ill. felépítésű) és **aszimmetrikus** kamarák is lehetnek

b) Államfői hatalom (király vagy köztársasági elnök)

- korábban egy személyben a törvényhozó és végrehajtó hatalom feje volt
- **szerepe egyre inkább szimbolikus**: nemzet egységének kifejezője
- széles **kinevezési jogkör**: diplomaták, professzorok, tábornokok
- részt vehet a parlamenti munkában
- **gyenge vétőjog**: csekély mérlegelési jogkörrel (az angol uralkodók 1707 óta nem használták a vétőjogukat)
- egyes országokban erősebb szerepköre van (pl. USA, Oroszország)

c) Kormány

Feladata

- tanácsadóból lett végrehajtó szervezet
- ma a **parlament által hozott döntéseket hajtja végre**
- DE! a **törvényalkotásban is egyre nagyobb a szerepe**
  - ⇒ a legtöbb **törvényjavaslatot** a kormány terjeszti be
  - ⇒ a **rendeletalkotás** is a kormány joga
- **külügyek és hadügyek terén nagy döntési szabadság**

Felépítése

- **miniszterek és államtitkárok**
- *kormányfő*: miniszterelnök / kancellár
- *miniszter*: minisztérium vezetője, egy adott ágazat irányítója

d) Bíróság

- a jogszabályok alkalmazása a gyakorlatban
- személyi és szervezeti függetlenség

Alkotmány:

- **alaptörvény** ⇒ **egyetlen jogszabály sem lehet vele ellentétes**
- **módosítása: minősített (2/3-os) parlamenti többség és/vagy népszavazás**

e) Ombudsman

- az **egyéni jogvédelem** eszköze, a nép ügyvédje
- **egyéni kérelem alapján jár el**, jogorvoslatot kezdeményez
- általános- és szakombudsman
- **Svédországi eredetű**, 1809-ben itt nevezték ki az első ombudsmant
- az Európai Unióban 1995 óta van saját ombudsman

6. Választási rendszerek

- a választások lebonyolítását, a szavazatok mandátummá alakítását szabályozza
- **mandátum**: országgyűlési képviselői megbízás

Választási alapelvek

- a választójog **általános: nincs cenzus (vagyonai előírás)**, + egyéb kitételek, **kivéve a büntetett előéletűeket és a gyámság alatt lévőket**
- **egyenlő**: 1 ember 1 szavazattal rendelkezik
- **közvetlen**: személyesen adhatja le a választó a voksát
- **titkos**: az állampolgár személyes szavazata azonosíthatatlan